

**ВАЗЪИ ФАРҲАНГИ МУСИҚИИ
ТОҶИКИСТОНИ ШИМОЛӢ ДАР
ШАРОИТИ НАВИ БАРГУЗОРНАМОИИ
ЧОРАБИНИҲОИ ИДОӢАЮ
КОНСЕРТӢ(СОЛҲОИ 20-30-ЮМИ
ҚАРНИ XX)**

**СОСТОЯНИЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ
КУЛЬТУРЫ СЕВЕРНОГО
ТАДЖИКИСТАНА В НОВЫХ
УСЛОВИЯХ ОРГАНИЗАЦИИ
ПРАЗДНИЧНЫХ И
КОНЦЕРТНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ
(20-30-Е ГГ. XX ВЕКА)**

**PROVISION OF MUSICAL
CULTURE OF NORTHERN
TAJIKISTAN UNDER NEW
CONDITIONS OF ORGANIZING
FESTIVE AND CONCERT EVENTS
(REFERRING TO 20-30S OF THE XX-TH
CENTURY)**

Исомитдинов Жорабек Бобобекович, н.и.т., дотсент, мудири кафедраи таърихи ватан ва археология; **Рустамов Додо Абдуҷабборович** н.и.т., дотсент, мудири кафедраи таърих, назария ва методикаи таълими мусиқии МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров” (Тоҷикистон, Хуҷанд)

Исамитдинов Жорабек Бобобекович, к.и.н., доцент, заведующей кафедры отечества истории и археологии; **Рустамов Додо Абдуджабарович**, к.и.н., доцент, заведующей кафедры истории, теории и методики преподавания музыки ГОУ “ХГУ имени акад. Б.Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)

Isamitdinov Jorabek candidate of historical sciences, Associate Professor, head of the department of home history and archeology, **E-mail:** isomatdinov1961@mail.ru; **Rustamov Dado Abdujabborovich**, candidate of historical sciences, head of the department history, theory and methods of teaching music under the SEI “KhSU named after acad. B. Gafurov” (Tajikistan, Khujand), **E-mail:** dado@mail.tj

Вожаҳои калидӣ: Тоҷикистони шимолӣ, фарҳанги ҷаинҳо, фарҳанги оммавӣ, мусиқии анъанавӣ, ҳаваскорони бадеӣ

Мақола ба тавсифи умумии вазъи фарҳанги идоӢаю концертии марҳилаи баъди барпошавии ҳокимияти шӯравӣ ва сохти сотсиализм (солҳои 20-30-юми асри XX) дар Тоҷикистони шимолӣ баҳшида шудааст. Тазаккур меравад ки дар солҳои аввали ҳокимияти шӯравӣ муҳити нави наво ва мусиқии хос ба вуҷуд омад. Суруду мусиқӣ зарбу оҳанги нав гирифта, беитар дар намуди марш ва интонатсияҳои нав эҷод мешуд. Қайд мешавад, ки дар ташаққули фарҳанги мусиқии сотсиалистӣ эҷодиёти ҳаваскорони бадеии пролетарӣ мақоми хоса дошт. Дар мақола дар шароити нави иҷтимоиву фарҳангӣ шаклҳои нав касб кардани мусиқии анъанавии тоҷикон мавриди шарҳу тавзеҳ қарор ёфтааст. Инчунин доир ба ташикли кружокҳои ҳаваскорони бадеӣ, шитироки онҳо бо барномаҳои гуногуни мусиқӣ дар чорабиниҳои фарҳангӣ (озмунҳо, нишастҳо, олимпиадаҳо, намоишҳои бошукӯҳи пленэрӣ, мусобиқаҳо, концертҳо ва ғ.) маълумот дода шудааст.

Ключевые слова: Северный Таджикистан, праздничная культура, массовая культура, традиционная музыка, художественная самодеятельность

Статья посвящена общему описанию празднично-культурной ситуации Северного Таджикистана после установления Советской власти и строительства социализма в 20-30-е гг. XX века. Отмечается, что с первых лет существования Советской власти наступила новая эра звука и музыки. Новые песни и музыка создавались в новых ритмах, чаще всего в форме маршей и новых интонаций. В статье объясняется приобретение новых форм традиционной таджикской музыки в новых социокультурных условиях. Особое место в формировании социалистической музыкальной культуры занимало творчество пролетарской самодеятельности. Также была предоставлена информация об организации кружков художественной самодеятельности, их участии в различных музыкальных программах и культурно-массовых мероприятиях (конкурсы, слеты, олимпиады, грандиозные пленэры, соревнования, концерты и др.).

Key words: Northern Tajikistan, festive culture, mass culture, traditional music, amateur performances

The article is devoted to a general description of the festive and cultural situation in Northern Tajikistan after the establishment of Soviet power and the construction of socialism in the 20-30s of the twentieth century. It is noted that from the first years of the existence of Soviet power, a new era of sound and music has come. New songs and music were created in new rhythms, most often in the form of marches and new intonations. The article explains the acquisition of new forms by traditional Tajik music in new socio-cultural conditions. Special place in the formation of socialist musical culture was occupied by the

creativity of proletarian amateur performances. Information was also provided on the organization of amateur art circles, their participation in various musical programs and cultural events (competitions, rallies, olympiads, grand open airs, competitions, concerts, etc.).

Баъди ғалабаи Инқилоби Октябри соли 1917, дар солҳои аввали Ҳокимияти Шӯравӣ фарҳанги халқи тоҷик дигаргуниҳои азимро аз сар гузаронд. Дар баробари дигар хочагиҳои халқи тоҷик сиёсӣ шудани фарҳанг пешрафти прогрессивии эҷоди-халқи сусти карда, ба таври кулӣ таҳриф ва хароб гардонд, ба гуногунии шаклҳои он раҳна зад. Дар зери парчами инкишоф ва наздикшавии байналмилалӣ фарҳангҳои миллӣ охишта-охишта хусну кубхи фарҳанги анъанавӣ халқҳо коста гардида, дар фарҳанг мафкураҳои муайяне ба вучуд омаданд ва дар ҳар як фарҳанги миллӣ, падидаҳои ба ҳамдигар хеле монанд ташаккул ёфтанд [4,с.12].

Роҳи стратегии «ба хок яксон кардани» дунёи кӯҳна, ки онро Ҳизби Коммунистӣ ва Ҳукумати Шӯравӣ пеш гирифтанд, табиатан маъноӣ инкор кардани тамоми комёбиҳои мусбати ҷамъияти пешазинқилобӣ, аз ҷумла дар соҳаи фарҳангро дошт.

Тамаддуни тоталитаризми шӯравӣ маданиятро аз худ карда, принсипи баробарҳукукиро муттасил васеъ намуд. Дар солҳои аввали Инқилоби Октябр шиори В.И. Ленин «Санъат аз он халқ аст» бо бо ғояи фарҳанги сотсиалисти ба миён гузошта шуда буд. Гарчанде ин шиор ба мардум фаҳмо бошад ҳам, он принсипи популизмро равшантар ифода мекард. Дар ин давра истилоҳи «фарҳанги оммавӣ» пайдо гардид.

Дар шаҳрҳои Осиёи Миёна, алаҳхусус, дар Хучанд, Конибодом, Ўротеппа дар солҳои аввали Ҳокимияти Шӯравӣ муҳити нави садо ва мусиқии хоси шаҳрӣ ба вучуд омад. Қори тарғиботӣ звенои асосии қори оммавӣ сиёсӣ ва тарбиявӣ гардида, симои асосии он тарғиботчӣ (агитатор) буд. Баромади тарғиботчиён чун қоида дар якҷоягӣ бо концерт ва мусиқӣ баргузор мегашт. Дигаргуниҳои нави иҷтимоӣ фарҳангӣ дар суруду мусиқии халқӣ низ дар ҳама ҷо инъикос меёфт. Акнун сурудҳои маъмул бо матнҳои нави ғани гардонида мешуданд. Баъзан дар онҳо ритми нави, бештар марш, интонатсияҳои нави равшан ворид карда мешуд [15,с.8].

Дар рафти баргузории маршҳои идона, митингҳо, гусел ва воҳӯриҳои аскарони сурх ва ғайра бо матнҳои шеърҳои С.Айнӣ, А.Лоҳутӣ, М.Раҳимӣ ва дигар шоирон сурудҳои инқилобӣ иҷро карда мешуданд. Ҳамин тариқ, «Марши озодӣ»-и С.Айнӣ бо ангеҳаи «Марселеза»-и машҳур, байтҳои А.Лоҳутӣ «Армияи Сурх» бо оҳанги суруди «Армияи сафед, барони сиёҳ», «Мо фарзандони коргаронем» ва ба ангеҳаи суруди «Рафикон ба по» ва ғайра суруда мешуданд [15,с.7].

Аз сабаби он ки ноҳияҳои шимолӣ Тоҷикистон дар ибтидо ба ҳайати Ҷумҳурии мухтори шӯравӣ сотсиалистии Туркистон (1917—1924) дохил мешуданд, аввалин сурудҳои инқилобии бо забони узбекӣ эҷодкардаи Ҳамза Ҳакимзода Ниёзӣ (1889—1929), «Яша Шӯро» (Зинда бод Шӯроҳо), «Ишчилар уйғон» (Коргарон бедор шавед), «Ҳой ишчилар» (Ҳой коргарон) ва ғайра дар ин ҷо низ паҳн мегаштанд [9,с.57].

Дар баробари ин сурудҳои нави миллии тоҷикӣ — «Пролетарҳои Бухоро» ва «Миллат озод шуд — дилҳо шод мешаванд» эҷод мешаванд. Дар митинг концерт ба шарафи сесолагии Инқилоби Октябр дар Самарқанд аъзои круҷоки мусиқию драматӣ баромад карданд [8,с.354].

Дар солҳои аввали Ҳокимияти Шӯравӣ эҷодиёти ҳаваскорони бадеии пролетарӣ дар ташаккули маданияти мусиқии сотсиалистӣ мақоми асосӣ бозид. Дар баробари ин, хусусиятҳои воқеии мавҷудияти мусиқӣ ҳамчун далели асосӣ хизмат мекарданд. Ба ақидаи санъатшиноси рус С.Румянцев азбар намудани маҳорати фарҳанги мусиқӣ, муошират намудан бо беҳтарин намунаҳои он, на танҳо бо роҳи хизматрасонии санъати касбӣ, балки аз рӯи хизматрасонии эҷодиёти бадеӣ - худфаъолияти оммавӣ ҳосил мегардад [14,с.106].

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзӣ соли 1918 дар Фарғона труппаи мусиқию драматӣ ҷавонони мусулмонро ташкил кард, ки он ба ҳайати поезди таблиғотии Туркфронт дохил шуд. Коллектив дар ҳайати агитпоезд ба водии Фарғона, Тошкент ва умуман вилояти Сирдарё сафар мекард, дар он суруду мусиқӣ, хор (унисон) иҷро мегардид ва ансамбли асбобҳои халқӣ фаъолият мебард. Дар ҳайати ансамбл навозандаи номдори тоҷик аз Конибодом Абдуқодир Ной (Исмоилов) низ шомил буд [2,с.346-347].

Аввалин круҷоки ҳаваскорони бадеии тоҷик соли 1918 дар Самарқанд таъсис ёфт. Сипас дар Хучанд, Ўротеппа, Исфара ва Конибодом чунин дастаҳои ҳаваскорони бадеӣ ташкил карда шуданд. Ташкилотчиёни онҳо зиёиёни маҳаллӣ — муаллимон, хизматчиён, донишҷӯён буданд [9,с.354-355]. Моҳи августи соли 1919 дар назди шӯъбаи уездии маорифи халқ гурӯҳи муаллимони Хучанд таҳти сарвари М.Саидҷонов круҷоки мусиқию драматӣ ташкил намуданд [12,с.24; 17,с.7].

Дар шароити нави иҷтимоиву фарҳангӣ, ки баъди барпошавии Ҳокимияти Шӯравӣ ба амал омад, мусиқии анъанавии тоҷикон шаклҳои навро азбар намуд. Васеъ паҳн гаштани мусиқии халқӣ ва анъанавии касбӣ, мавҷудияти иҷроҷиёни мусиқӣ- Ҳофизону навозандагон, намудҳои ташаккулёфтаи ансамблҳои суннатии мусиқӣ – омили муҳим барои ба арсаи васеи ҳаёти ҷамъиятӣ дохил шудани санъати сахнавӣ ба шумор мерафтанд[7,с.44-45].

Дар ин давра концерт ҳамчун шакли мавҷудияти (иҷрои) мусиқӣ ва ҳамчун усули композитсиявӣю драмавӣю шаклҳои мусиқӣ ва махсусан мусиқию театрӣ, манбаи принсипҳои нави бадеӣ, пеш аз ҳама композитсия гардид. Воқеан, унсурҳои мусиқӣ дар доираи нави жанрҳои идона ва тамошобоб мустақилияти бештар пайдо карданд.

Яке аз хусусиятҳои асосии санъати мусиқии замони нав ҷамоавӣ (коллективӣ) ва оммавӣ будани он мебошад. Иштирокчиёни кружокҳои ҳаваскорони бадеӣ (сарояндагон, навозандагон, раққосон) бо барномаҳои гуногуни мусиқӣ: ҳам суруду рақсҳои якҷаҳонии халқӣ ва ҳам бадеҳаҳо (дуэтҳо — диалогҳо, одатан дар мазмуни ишқӣ), хори унисонӣ, ансамблҳо ва монтажҳои адабии мусиқии инструменталӣ ва вокалию инструменталӣ баромад мекарданд[15,с.9].

Дар солҳои аввали ба вучуд омадани кружокҳои ҳаваскорони бадеӣ дар фаъолияти онҳо занон мувофиқи урфу одатҳои қадим ва шарият иштирок намекарданд. Танҳо аз соли 1926 дар қори кружоки Хучанд иштироки занон шурӯъ шуд: аввал тоторзанҳо, баъдан занони тоҷик – донишҷӯёни техникуми педагогӣ. Вале занони тоҷик ба машқҳо бо чодар (фаранҷӣ) меоманданд[16,с.387].

Аз нимаи дууми солҳои 20-уми асри ХХ кружокҳои ҳаваскорони бадеӣ муҳимтарин шакли ҷалби санъаткорон ба фаъолияти навозандагони халқӣ ба шумор мерафтанд, ки ин падида дар тамоми Тоҷикистон васеъ паҳн гардид.

На танҳо дар Хучанд, балки дар дигар шаҳру ноҳияҳои Тоҷикистони шимолӣ низ кружокҳои ҳаваскорони мусиқӣ ташкил карда шуданд. Чунончӣ, соли 1926 дар назди артели “Промсоюз”-и шаҳри Конибодом бо роҳбарии навозандаи халқӣ Қосимбой Сотиболдиев ансамбли мусиқӣ ташкил карда шуд. Дар ҳаёти ансамбл Болтабой Неъматов, Обидҷон Ғоибов, Каримҷон Иброҳимов, Отаҷон Саримсоқов, Орифшоҳа Тӯраев ва дигарон фаъолият мебардориданд[11,с.49].

Соли 1927 дар Панҷакент ва Ёротеша кружокҳои мусиқию драмавӣ ташкил карда шуданд[11,с.49]. Соли 1930 дар назди шӯъбаи ноҳиявии маорифи халқи шаҳри Ёротеша кружоки мусиқии «Роҳи сотсиализм» ташкил карда шуда буд, ки 34 касро дарбар мегирифт[11,с.50]. Соли 1931 дар назди техникуми хоҷагии кишлоки Хучанд кружоки мусиқии тоҷик ва дар ноҳияи Ашт кружоки ҳаваскорони бадеии «Колхозчӣ» ташкил карда шуданд[11,с.54]. Минбаъд дар Қистакӯз (деҳа дар ноҳияи ҳозира Б. Ғафуров, соли 1935), дар комбинати абрешими Ленинобод (соли 1936), дар ноҳияи Захматобод (ҳоло Айнӣ, соли 1936) ва ғ. кружокҳои ҳаваскорони бадеӣ ташкил карда шуданд[11,с.64,69,71].

Ба қавли А.Зубайдов санъати ҳаваскорони бадеӣ: «тахкурсии он буд, ки дар асоси он намуди нави фаъолияти оммавӣ ва қори фарҳангию маърифатӣ ташаккул ёфт. Вай тавонист ба доираи васеи тамошобинон роҳ ёбад, барои муайян кардани Ҳофизону навозандагони боистеъдод, ки баъдтар аз ӯи дастаҳои эҷодии касбии давлатӣ ва ҷамъиятӣ гардиданд, кӯмак намояд»[5,с.12]. Ба ин муносибат М.Р. Шукуров чунин гуфта буд: «Санъати ҳаваскорон ҳамчун асос ва воситаи асосии тарбияи кадрҳои санъати миллӣ хизмат мекард»[18,с.357].

Тавассути низоми кружокҳои ҳаваскорони халқӣ навозандагону Ҳофизони ҷавон имкон пайдо карданд, ки дар озмунҳои гуногуни ноҳиявӣ, вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ, олимпиадаҳо, азназаргузарониҳо, инчунин дар чорабиниҳои гуногуни сиёсӣ ва фарҳангии сатҳи ҷумҳуриявӣ ва вилоятӣ бо барномаҳои концертӣ ширкат варзанд.

Воқеаи муҳими таърихӣ дар фарҳанги мусиқии замони нав ин баргузор намудани аввалин намоиши ҳаваскорони бадеӣ дар давраи ташкил ёфтани ҚШС Тоҷикистон (соли 1929) буд, ки дар он наздик 100 нафар Ҳофизу навозандаи халқӣ, аз ҷумла аз гурӯҳи шаҳру ноҳияҳои Тоҷикистони шимолӣ иштирок намуданд[1,с.6].

Дар соҳаи эҷодӣ оммавии мусиқӣ ва мусиқӣ-театрӣ аз охири солҳои 20-уми асри ХХ намоишҳои бошукӯҳи пленэри (олимпиадаҳои мусиқӣ, концертҳо ва намоишҳои театрӣ дар боғҳо) мавқеи муҳимро ишғол карданд, ки онро мусиқииноси маъруфи рус Б.Асафьев «тадбирҳои махсуси мусиқӣ» номида буд[14,с.111-112].

Аз соли 1927 сар карда, дар Ленинград олимпиадаҳои ҳарсолаи мусиқии иттифоқҳои касба гузаронида мешуданд. Ташкилотчӣ ва роҳбари доимии фестивалҳои ҳаваскорони бадеӣ И.Немтсов вазиғаҳои зерини олимпиадаҳоро махсус қайд намудааст: конкурси азназаргузаронӣ; концерт; сурудҳои оммавӣ; мусобикаи инфиродии беҳтарин баромадкунандагон, истироҳати

фарҳангӣ ва «истироҳати оқилона»; ба вучуд овардани вазъияти нави муошират (муттаҳид шудан ба коллективи ягонаи эҷодии роҳбарон, иштирокчиён, тамошобинон)[14,с.112].

Дар асоси таҷрибаи олимпиадаи мусиқии Ленинград моҳи феввали соли 1931 дар Хонаи деҳқонони Сталинобод чорабинии калон — Спартакиада(олимпиада)-и якуми умумии тоҷикии хофизон, навозандагон ва раққосони халқӣ ташкил карда шуд. Қарори гузаронидани ин чорабинӣ аз тарафи КМ ҲК (б) Тоҷикистон 4 январӣ соли 1931 қабул карда шуда буд.

Ин чорабинии миқёси ҷумҳуриявӣ ҳамчун намоиши нави калони оммавии санъати мусиқии тоҷик дар ошкор намудани истеъдодҳои халқӣ аҳамияти калон дошт. Нишаст (олимпиада) нишон дод, ки дар ҶШС Тоҷикистон шумораи зиёди иҷрокунандагони суруд ва мусиқӣ мавҷуданд, ки санъати ҷавони мусиқии касбии тоҷик дар рушди худ ба онҳо таъя карда метавонад[18,с.357].

Дар ин нишаст(олимпиада) ҳудуди 150 нафар намояндаи мусиқии мардумӣ, аз манотиқи мухталифи Тоҷикистон ва ҳамчунин аз Ўзбекистон ширкат доштанд. Ноҳияҳои шимолӣ Тоҷикистонро шаҳри Хучанд — 4, Ўротеппа — 4; Масҷох - 5; Шаҳристон – 2; Нав - 3; Исфара — 3; Конибодом — 3 нафар намояндагӣ карданд, инчунин бо даъвати шахсӣ 2 нафар навозанда аз омузишгоҳи мусиқии шаҳри Хучанд иштирок намуданд. Ҳамагӣ - 28 нафар. Дар нишаст (олимпиада) шоир А.Лоҳутӣ, хофизону навозандагони машҳури халқӣ Домулло Ҳалим Ибодов, Абдуқодир Ной, Аминҷон Пӯлотов, Мулло Туйҷӣ, Тоҳирҷон Давлатов, Шохназар Соҳибов, Давид Қандов, Аҳмадҷон Маҳдум ва дигарон низ иштирок доштанд[6,с.473-475; 10,с.7-54; 13,с.257; 15,с.10].

Ба баромади иштирокчиён комиссияи бадеӣ(ҳакамон), ки ба ҳайати он адибон А.Лоҳутӣ ва Н.Бектош, мудири омузишгоҳи мусиқии шаҳри Хучанд, раққос Алӣ Ардобус, санъатшинос, муҳаққиқи сурудҳои халқии тоҷику ўзбек Н.Н. Миронов, инчунин меҳмонон аз Москва — бастакор Л. Клипер, артисти балети Театри Калон И Моисеев ва дигарон шомил буданд, баҳо доданд[15,с.10].

Маводи ин нишаст (олимпиада) барои таълиф ва нашри китоби Н.Миронов «Мусиқии тоҷикон» (соли нашр 1932) асос гашт[3,с.92].

Ба таври умум, нахустин нишаст-анҷумани умумитоҷикии хофизону навозандагони халқӣ аҳамияти калон дошт. Нишастии мазкур нерӯи бузурги эҷодӣ, гуногунии мусиқии халқии тоҷикро нишон дод.

Минбаъд (солҳои 30-юми асри ХХ) амалан ҳар сол чорабиниҳои фарҳангии оммавӣ, ки аз ҷиҳати шакл гуногун, вале аз ҷиҳати мазмун ба танзими мақсаднок наздиканд, даъват карда мешуданд. Бояд зикр намуд, ки нишастҳо, олимпиадаҳо, конкурсҳо, концертҳо ва ғ., ки дар онҳо намояндагони эҷодиёти мусиқии халқии Тоҷикистони шимолӣ иштироккунандагони ғаъл буданд, дорои аҳамияти маҳаллӣ, ҷумҳуриявӣ ва умумиттифоқӣ буданд.

Ба ин гуна чорабиниҳо, аз ҷумла, конкурсҳои расмон, хофизони халқӣ, навозандагон ва дostonсароёни шаҳри Хучанд ва вилояти он, ки 23-24 уми декабри соли 1932 барпо гардид; концерти бригадаи хофизон, навозандагон ва раққосони тоҷик дар Ленинград дар ҷараёни Конференсияи Академияи илмҳои ИҶШС оид ба омузиши қувваҳои истеҳсолкунандаи Тоҷикистон(июни 1932); Слет-конкурси оммавии иштирокчиёни кружокҳо ва коллективҳои ҳаваскорони бадеӣ дар Хучанд(январӣ 1933); Олимпиадаи байниноҳиявии сарояндагон ва навозандагон дар шаҳри Хучанд(майи 1934); Азназаргузаронии эҷодиёти халқ дар шаҳри Душанбе дар Анҷумани ғайринабатии VI Шӯроҳои Тоҷикистон(декабри 1936); Олимпиадаи ҷумҳуриявии истеъдодҳои ҷавон(июли 1937); Озмуни ҷумҳуриявии хофизон ва дostonсароён барои беҳтарин суруд дар бораи ҳаёти Шӯравӣ (июни 1938); Олимпиадаи вилоятии хофизон, навозандагон, раққосон ва масҳарабозон дар Исфара (апрели 1939); Олимпиадаи шаҳрии санъат дар Ленинобод(ҳоло Хучанд)(майи 1939); Олимпиадаи ҷумҳуриявии ҳаваскорони санъат дар Сталинобод(5—12 июни 1939); Аввалин Олимпиадаи ҷумҳуриявии бачагонаи ҳаваскорони бадеӣ (июни 1940) ва ғайра мисол шуда метавонанд[7,с.51-52; 11,с.85,90-92,104].

Дар асоси қарорҳои ҳукумати ҶиБ сатҳи зерини азназаргузаронии эҷодиёти халқ муайян карда шуда буд: 1) азназаргузаронӣ дар Шӯроҳои деҳот ва ноҳия; 2) олимпиадаҳои шаҳрӣ; 3) олимпиадаҳои ноҳиявӣ ва вилоятӣ; 4) олимпиадаи ҷумҳуриявӣ[6,с.528-529].

Соҳтори бисёрзинагии баргузор намудани нишастҳо, озмунҳо, Олимпиадаҳо ва ғайра тавонист то ҳадди имкон воҳидҳои гуногуни маъмурию ҳудудии Тоҷикистонро фаро гирад, гуногунрангии услубӣ ва маҳаллии навҳо, шаклҳо ва жанрҳои мусиқии мардумии тоҷикро ифода намояд ва воқеан вазъияти ҳамонвақтаи инкишофи эҷодиёти мусиқии халқии ҷумҳуриро

инъикос намояд. Ҳамаи ин ба инкишофи эҷодиёти халқ фаёлона мусоидат карда, инкишофи истеъдодҳои халқиро таъмин намуд[5,с.14].

Дар инкишофу такмилёбии маҳорати иҷроияи ҳофизон ва навозандагони халқ, ташкил намудани концертҳои гуногун барои аҳоли, дар корхонаҳо, колхозҳо, барои бинокорони соҳтмонҳои муҳими хоҷагии халқ нақши муҳим бозид. Масалан, дар давраи соҳтмони Канали калони Фарғона (1940) бригадаҳои театрии шаҳри Ленинобод, ноҳияҳои Конибодом, Исфара, Ўротеппа, Ашт ва Нов зиёда аз 300 концерт, 250 спектакли мусиқӣ намоиш дода, ба зиёда аз 300 ҳазор нафар тамошобин хизмат расониданд[6,с.535]. Ҳамин тавр, дар ташаккул ва густариши мусиқии оммавии даврони шӯравӣ, тасдиқ намудану инкишоф додани шаклҳои нави фаёлияти оммавии идонаю концертӣ, ба таври оммавӣ намоиш додани эҷодиёти ҳофизону навозандагони халқ, намоёндагони мактабҳои гуногуни ҳунарнамоӣ, ки аз тамоми минтақаҳои Тоҷикистон, аз ҷумла минтақаи шимоли он иштирок мекарданд, дар таърихи инкишофи анъанаҳои суруду мусиқии халқӣ ва касбӣ падидаи ҳақиқии бадеӣ, ҳамчун шакли нави ҷамъиятии муоширати аҳли санъат аҳамияти муҳим касб намуданд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Абдусатторов, А. Инкишофи фаёлияти дастаҳои ҳаваскорони санъат дар Тоҷикистон/А.Абдусатторов.- Душанбе, 1981.- 18 с.
2. Абдушукуров, Р.Х. Октябрьская революция, расцвет узбекской социалистической нации и сближение ее с нациями СССР/Р.Х.Абдушукуров.- Ташкент, 1962.- 727 с.
3. Данскер, О.Л. Собрание и изучение таджикской народной песни /О.Л.Данскер //Сборник статей, посвященных искусству таджикского народа. Труды, том XLII.- Сталинабад, 1956.- С.87-105.
4. Задерацкий, В. Культура и цивилизация: искусство и тоталитаризм //В.Задерацкий/- Советская музыка.-1990- № 9 – С. 6-14.
5. Зубайдов, А.Д. История профессиональной деятельности народных музыкантов Таджикистана в 30 – 80-е годы XX века. Автореф. дисс... канд. исторических наук/ А.Д.Зубайдов.- Душанбе, 2005.- 29 с.
6. Из истории культурного строительства в Таджикистане в 1924-1941гг. Сб. документов, т.1, Душанбе, 1966, Т.1, - 672с.
7. Исомитдинов, Ж.Б., Рустамов Д.А. История традиционной песенно-музыкальной культуры Согдийской области на рубеже XX-XXI вв./ Ж.Б.Исомитдинов,Д.А.Рустамов.-Худжанд: Нури маърифат, 2021. – 260 с.
8. История таджикского народа. Новейшая история (1917-1941 г.).Том V.-Душанбе, 2004.-752 с.
9. История узбекской музыки /Сост. и ред. Т.Е. Соломоновой.- М.: Музыка, 1979.- 200 с.
10. Миронов, Н. Музыка таджиков/Н.Миронов.- Сталинабад, 1932.- С. 7 – 54.
11. Музыкальная жизнь Советского Таджикистана (1919-1945гг.).Сборник статей,Отв.ред. Н.Х.Нурджанов. Вып.1. -Душанбе: Дониш, 1974.- 174с.
12. Нурджанов,Н.Материалы к истории зарождения таджикского театра и драматургии// Вопросы истории таджикской советской драматургии и театра/Н.Нурджанов.-Сталинабад, 1957
13. Ҳақимов, Н.Ф.Шашмақом дар қарни XX: анъана ва навоварӣ/Н.Ф.Ҳақимов.-Хучанд,2006.- 408 с.
14. Румянцев,С.Важная проблема исторического музыкознания/С.Румянцев//Советская музыка.- 1984.- № 4.- С. 105-114.
- 15.Таджиқова,З.М. Музыкальная культура Советского Таджикистана //З.М.Таджиқова /Музыкальная жизнь Советского Таджикистана (1919 – 1945 гг.).- Душанбе, 1974 – С. 5-42.
- 16.Хайдаров, Г.Х. Очерки истории социалистического строительства в Северном Таджикистане (1917 – 1937)/Г.Х.Хайдаров.- Душанбе, 1974.- 460 с.
- 17.Чернявский, С.Д. К истории Ленинабадского театра им. А.С. Пушкина/С.Д.Чернявский.- Душанбе, 1962.
- 18.Шукуров, М. История культурной жизни Советского Таджикистана (1917-1941)/М.Шукуров. – Душанбе, 1970.- 494с.

REFERENCES:

1. Abdusattorov,A.Development of the duties of the affecters art in Tajikistan–Dushanbe,1981.-18 p.
2. Abdushukurov, R. Kh. October revolution the flourishing of the Uzbek Socialist Nation and approaching it with nations USSR. – Tashkent, 1962. - 727 p.
3. Dansker, O.L. Meeting and study of the Tajik folk song. Collection of articles dedicated to the tajik folk art. Works V.XXLII.- Stalinabad 1956. - P. 87-105.

4. Zaderatskiy, V. Culture and civilization art and totalitarianism. – Soviet music.- September 1990 year.- № 9. - P. 6-14
5. Zubaidov, A. D. History professional activities of people’s musicians Tajikistan in the 30-80 years XX century. Abstract of the dissertation of candidate of historical sciences.
6. From history culture construction in the Tajikistan in 1924-1971 year. - Dushanbe, 1966. – V.1. - 672 p.
7. Isomitdinov, Zh.B., Rustamov D.A. History traditional song musical culture Sogdian region at the turn XX-XXI century - Khujand: Light of Enlightenment, 2021. – 260 p.
8. History tajik people’s. Innovation history (1917-1941 year.)V.V.- Dushanbe. 2004-752p.
9. History Uzbek music/ T.E. Solomonova - M.: Music, 1979. – 200 p.
10. Mironov, N. Music Tajik. - Stalinabad, 1932. - P.7-54
11. Musical life Soviet Tajikistan (1919-1945year) (collection),-N.Kh. Nurjanov. - Dushanbe: Knowledge, 1974. – 174 p.
12. Nurjanov, N. Materials for the history of origin Tajik’s theatre and playwrights. Issues of history Soviet tajik playwrights and theatre. - Stalinabad, 1957.
13. Hakimov, N.G. Shashmakom of the century XX: tradition and innovation. - Khujand, 2006-408 p.
14. Rumyantsev, S. Important problem historical musicology//Soviet music-1984-№4. - P.105-104
15. Tajikova, Z.M. Musical culture Soviet Tajikistan// Musical life Soviet Tajikistan (1919-1945 year)- Dushanbe, 1974. - P.5-42.
16. Haydarov, G.Kh. Essays on the history of socialist construction in the Northern Tajikistan (1919-1945 year). - Dushanbe, 1974. - P.5-42
17. Chernyabsky, S.D. The history Leninabad’s theatre by named A.S. Pushkin. - Dushanbe, 1962.
18. Shukurov, M. history culture life Soviet Tajikistan (1917-1941). - Dushanbe, 1970. - P.494.